

بخش ۷۰ - یا واپس کشیدن خرگوش از شیر چون نزدیک چاه رسید

۱	چونک نزد چاه آمد شیر دید	کز ره آن خرگوش ماند و پا کشید
۲	گفت پا واپس کشیدی تو چرا	پای را واپس مکش بیش اندر آ
۳	گفت کو پایم که دست و پای رفت	جان من لرزید و دل از جای رفت
۴	رنگ رویم را نمی بینی چو زر	ز اندرون خود می دهد رنگم خبر
۵	حق چو سیما را مُعَرَّف خوانده است	چشم عارف سوی سیما مانده است
۶	رنگ و بو غماز آمد چون جرس	از فرس آگه کند بانگ فرس
۷	بانگ هر چیزی رساند زو خبر	تا بدانی بانگ خر از بانگ دَر
۸	گفت پیغامبر به تمیز کسان	مَرءٌ مَخْفِیٌّ لَدَی طَیِّ اللِّسَانِ
۹	رنگ رو از حال دل دارد نشان	رحمتم کن مهر من در دل نشان
۱۰	رنگ روی سرخ دارد بانگ شکر	بانگ روی زرد دارد صبر و نُکر
۱۱	در من آمد آنک دست و پا برد	رنگ رو و قوّت و سیما بُرد
۱۲	آنک در هر چه در آید بشکند	هر درخت از بیخ و بن او بر کند
۱۳	در من آمد آنک از وی گشت مات	آدمی و جانور جامد نبات
۱۴	این خود اجزا اند کَلِّیَّاتِ ازو	زرد کرده رنگ و فاسد کرده بو
۱۵	تا جهان گه صابریست و گه سُکور	بوستان گه حُلّه پوشد گاه عور
۱۶	آفتابی کو بر آید نارگون	ساعتی دیگر شود او سرنگون
۱۷	اختران تافته بر چار طاق	لحظه لحظه مبتلای احتراق
۱۸	ماه کو افزود ز اختر در جمال	شد ز رنج دِقّ او همچون خیال
۱۹	این زمین با سکون با ادب	اندر آرد زلزلهش در لرز تب
۲۰	ای بسا گه زین بلای مُردریگ	گشته است اندر جهان او خرد و ریگ
۲۱	این هوا با روح آمد مُقْتَرِن	چون قضا آید وبا گشت و عَفِن
۲۲	آب خوش کو روح را همشیره شد	در غدیری زرد و تلخ و تیره شد
۲۳	آتشی کو باد دارد در بُرُوت	هم یکی بادی برو خواند یموت
۲۴	حال دریا ز اضطراب و جوش او	فهم کن تبدیلهای هوش او
۲۵	چرخ سرگردان که اندر جُست و جوست	حال او چون حال فرزندان اوست
۲۶	گه حَضِیض و گه میانه گاه اوج	اندر او از سعد و نحسی فوج فوج
۲۷	از خود ای جزوی ز گلهای مُخْتَلِط	فهم می کن حالت هر مُنْتَبِط
۲۸	چونک کَلِّیَّاتِ را رنجست و درد	جزو ایشان چون نباشد روی زرد
۲۹	خاصه جزوی کو ز اضدادست جمع	ز آب و خاک و آتش و بادست جمع
۳۰	این عجب نبود که میش از گرگ جُست	این عجب کین میش دل در گرگ بَست

زندگان آشتی ضدّهاست	مرگ آنک اندر میانش جنگ خاست	۳۱
لطف حق این شیر را و گور را	آلف دادست این دو ضدّ دور را	۳۲
چون جهان رنجور و زندانی بود	چه عجب رنجور اگر فانی بود	۳۳
خواند بر شیر او ازین رو پندها	گفت من پس مانده‌ام زین بندها	۳۴
بخش ۷۱ - پرسیدن شیر از سبب پای و ایس کشیدن خرگوش		
شیر گفتش تو ز اسباب مرض	این سبب گو خاص کاینستم غرض	۱
گفت آن شیر اندرین چه ساکنست	اندرین قلعه ز آفات آمنست	۲
قعر چه بگزید هر که عاقلست	زانک در خلوت صفاهای دلست	۳
ظلمت چه به که ظلمتهای خلق	سر نبرد آنکس که گیرد پای خلق	۴
گفت پیش آ زخمم او را قاهرست	تو ببین کان شیر در چه حاضرست	۵
گفت من سوزیده‌ام زان آتشی	تو مگر اندر بر خوبشم کشی	۶
تا به پشت تو من ای کان کرم	چشم بگشایم بچه در بنگرم	۷
بخش ۷۲ - نظر کردن شیر در چاه و دیدن عکس خود را و آن خرگوش را		
چونک شیر اندر بر خوبشش کشید	در پناه شیر تا چه می‌دوید	۱
چونک در چه بنگریدند اندر آب	اندر آب از شیر و او در تافت تاب	۲
شیر عکس خویش دید از آب تفت	شکل شیری در برش خرگوش زفت	۳
چونک خصم خویش را در آب دید	مر ورا بگذاشت و اندر چه جهید	۴
در فتاد اندر چهی کو کنده بود	زانک ظلمش در سرش آینده بود	۵
چاه مظلّم گشت ظلم ظالمان	این چنین گفتند جمله عالمان	۶
هر که ظالم‌تر چّهش با هول‌تر	عدل فرمودست بتر را بتر	۷
ای که تو از جاه ظلمی می‌گنی	دانک بهر خویش چاهی می‌گنی	۸
گرد خود چون کرم پبله برمتن	بهر خود چه می‌گنی اندازه گن	۹
مر ضعیفان را تو بی‌خصمی مدان	از نبی اِدْجَاء نَصْرُ اللّٰه خوان	۱۰
گر تو پبلی خصم تو از تو رمید	نک جزا طَبْرًا اَبَابِلْت رسید	۱۱
گر ضعیفی در زمین خواهد امان	غلغل افتد در سپاه آسمان	۱۲
گر بدندانش گزی پُر خون کنی	درد دندانت بگیرد چون گنی	۱۳
شیر خود را دید در چه وز غلو	خویش را نشناخت آن دم از عدو	۱۴
عکس خود را او عدوّ خویش دید	لاجرم بر خویش شمشیری کشید	۱۵
ای بسا ظلمی که بینی در گسان	خوی تو باشد دریشان ای فلان	۱۶
اندریشان تافته هستی تو	از نفاق و ظلم و بد مستی تو	۱۷
آن توی و آن زخم بر خود می‌زنی	بر خود آن دم تار لعنت می‌تنی	۱۸
در خود آن بد را نمی‌بینی عیان	ورنه دشمن بودی خود را بجان	۱۹
حمله بر خود می‌گنی ای ساده مرد	همچو آن شیری که بر خود حمله کرد	۲۰
چون به قعر خوی خود اندر رسی	پس بدانی کز تو بود آن ناکسی	۲۱
شیر را در قعر پیدا شد که بود	نقش او آنکس دگر گس می‌نمود	۲۲
هر که دندان ضعیفی می‌گند	کار آن شیر غلط‌بین می‌گند	۲۳
می‌بیند خال بد بر روی عم	عکس خال تست آن از عم مزم	۲۴
مؤمنان آینه همدیگرند	این خبر می از پیمبر آورند	۲۵

۲۶	پیش چشمت داشتی شیشه کبود	زان سبب عالم کبودت می نمود
۲۷	گر نه کوری این کبودی دان ز خویش	خویش را بد گو مگو گس را تو بیش
۲۸	مؤمن ار یَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ نبود	غیب مؤمن را برهنه چون نمود
۲۹	چون که تو یَنْظُرُ بِنَارِ اللَّهِ بُدِی	در بدی از نیکوی غافل شدی
۳۰	اندک اندک آب بر آتش بزن	تا شود نار تو نور ای بوالحزن
۳۱	تو بزن یا رَبَّنَا آبِ ظَهْرٍ	تا شود این نارِ عالم جمله نور
۳۲	آب دریا جمله در فرمانِ نُست	آب و آتش ای خداوند آن نُست
۳۳	گر تو خواهی آتش آب خوش شود	ور نخواهی آب هم آتش شود
۳۴	این طلب در ما هم از ایجاد نُست	رستن از بیداد یا رب داد تست
۳۵	بی طلب تو این طلب مان داده ای	گنج احسان بر همه بگشاده ای
	در عدم کی بود ما را خود طلب	بی سبب کردی عطاهاى عجب

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (رمل مسدس محذوف یا وزن مثنوی)

خانقاه خاکسار جلالی مطهری Khaksar Khanqah تنظیم و ارائه: وبسایت خانقاه خاکسار مطهریه	منابع: ۱- <u>وبسایت گنجور:</u> ۲- <u>مثنوی معنوی بر اساس نسخه قونیه - به تصحیح و پیشگفتار عبدالکریم سروش</u> ۳- <u>شرح مثنوی معنوی 1 حاج ملاهادی سبزواری</u> ۴- <u>بایگاه جامع قرآنی</u> ۵- <u>وبسایت واژه باب:</u>

لغتنامه و شرح:	
@ المرء مخفیٌ لدى ظلِّ اللسان: «شخصیت و حقیقت انسان، زیر زبانش پنهان است».	مُردریگ:
* نُكْر: ۱. دها؛ زیری. ۲. (اسم) امر منکر؛ زشت و بد. ۳. (اسم) کار دشوار.	آمن: ۱. در اطمینان و امن وامان؛ بی ترس و بیم؛ به زینهار. ۲. استواردارنده.
* حُلَّة: جامه، لباس.	زخم: ضربه.
* عَفِن: بدبو، گندیده، متعفن.	إِذَا جَاءَ نَضْرُ اللَّهِ: هنگامی که یاری خدا و پیروزی فرا رسد.
* غدیر: ۱. آبگیر؛ تالاب. ۲. جای جمع شدن آب باران در بیابان. ۳. آب راکدی که از سیل باقی بماند.	ظُرًّا أَبَیْل: این آیه به داستان اصحاب فیل و سپاه ابرهه اشاره دارد که قصد تخریب کعبه را داشتند.
* بُرُوت: سبیل و کنایه از خود پسندی است.	عَم: عم. [ع-ین] [ع ص] عَمی. کور و نابینا. رجوع به عَمی شود.
* حَضِیض: . پستی؛ نشیب.	بوالحزن: دارای حزن؛ محزون؛ اندوهگین.
* عُلُو: زیادهروی.	یَنْظُرُ بِنَارِ اللَّهِ: نگرستن با آتش خدا.
* عُدُو: خصم، دشمن.	@ اَتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ « (از فراست و هوشمندی مؤمن بترسید، چرا که او با نور خدا می نگرد)»
* أَلْف: الفت گرفتن، خوگرفتن، دوست شدن	
# نُبِی: قرآن مجید.	
* نقل از وبسایت واژه باب و سایر سایتهای راهنما مانند:	@ هوش مصنوعی گوگل (Al-modus)
# نقل از کتاب شرح مثنوی معنوی - جلد اول- حاج ملاهادی سبزواری	